

Утвърдил:

Декан: Проф. д-р Филип Мачев

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет:

Специалност: (код и наименование)

„География“

Г	Г	А	0	1	0	2	1	7
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Магистърска програма: (код и наименование)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

И	2	4	7
---	---	---	---

(код и наименование) *Регионално управление на екологичната политика*

Преподавател: Гл. ас. д-р Пламен Патарчанов

Асистент: Гл. ас. д-р Румен Недков

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	15
	Семинарни упражнения	15
	Практически упражнения	
Обща аудиторна заетост		30
Извънаудиторна заетост	Курсов учебен проект	40
	Презентация	30
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	20
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		120
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		2
ОБЩО ЕКСТ		4

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Изпит	40
2.	Представяне на курсови проекти и презентации	35
3.	Изчертаване на карти, картосхеми, диаграми	10
4.	Workshops (информационно търсене и колективно участие в тематични дискусии в часовете)	5
5.	Текуща самостоятелна работа /контролно	10

Анотация на учебната дисциплина:

Учебната дисциплина „Регионално управление на екологичната политика е включена в учебния план на специалност „География, образователна степен бакалавър със статут на избираем курс. Тя е предназначена за студентите от редовно и задочно обучение. Актуалността на лекционния курс се определя от нарастващото антропогенно влияние върху планетарния и регионалните природни комплекси, разширяващото се законодателство в тази област в глобален и регионален план и все по-голямата обществена необходимост от ефективно управление на ситуации при природни бедствия, кризи и рискове.

Основната цел на учебната дисциплина “Регионално управление на екологичната политика” е да разкрие и обясни законовата, административната и научноизследователската същност на екологичната политика и заедно с това да обоснове спецификата на регионалния подход при нейното планиране, оценяване, организиране и координиране на определена територия. Поради доминиращия географски подход в съдържанието на курса са предвидени и обзорни теми, с които се представя организацията и управлението на дейността по опазването на околната среда в някои развити икономически страни - САЩ, Япония, Германия. Основанията са свързани със заимстването и трансфер на положителния опит в тази област.

В структурен план темите са групирани в четири раздела. Първият е посветен на задълбочаващото се многообразие от пространствени форми на взаимодействието “природа-общество”. Главните акценти са изясняване същността на природно-социалните системи, свойствата и функциите на техния генезис, еволюция и самоорганизация и регионалната им уникалност. Вторият раздел включва теми, изясняващи законовите, административно-управленските и научноизследователските и планови аспекти по опазването на околната среда. В третата част се разкрива същността и използването на конкретни методи, модели и подходи за опазване и възстановяване на състоянието на околната среда (в депресивни райони, райони, засегнати от природни бедствия и кризи, и др.). Последният раздел запознава в по-общ план студентите по разработването на програми за опазване на околната среда, за управление на твърдите битови отпадъци и др.

Семинарните и практическите занятия са насочени главно към допълване и разширяване на знанията на студентите в областта на законодателството в

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

Европейския съюз и страната по опазване на околната среда; практическо усвояване на научните подходи и методи при регионалните изследвания на околната среда; ползването на специализиран софтуер за визуализация на емпиричната статистическа информация за състоянието на околната среда и начините за преход към устойчиво развитие.

Лекционният курс “Регионално управление на екологичната политика” формира научен мироглед и практически умения у студентите за управление на екологичната политика на общинско, областно и районно равнище в Р България.

Предварителни изисквания:

Студентите трябва да знаят и/или да могат:

- Териториална организация на икономиката; Социално-икономическа география на България; Природна география на България; Ландшафтна екология; Обща и тематична картография.
- да работят с информационни източници; да използват информационни технологии, да съставят тематични карти.

Очаквани резултати:

Успешно завършилите обучението по тази учебна дисциплина:

1. ще знаят:

- Закономерностите в развитието и пространствената организация на природно-социалните системи; тяхната самоорганизация и синергетичен ефект;
- Основите на законодателството за опазване на околната среда в Европейския съюз и в България;
- Методите и някои модели за регионален анализ и оценка на състоянието на околната среда;
- Особеностите и актуалността на политиката за регионално управление на околната среда в някои икономически развити страни на света;
- Методическите изисквания за съставянето на Общинска програма за опазване на околната среда, за управление на твърдите битови отпадъци и др.;
- Принципите за съставянето на тематични карти за състоянието на околната среда
- Източниците на емпирична информация за състоянието на околната среда; SWOT и STEP - анализ.

2. ще могат:

- Да анализират, оценяват и прогнозираят състоянието на околната среда на определена територия;
- Да тълкуват и прилагат практически законовите норми в практиката по опазването на околната среда;
- Да организират, провеждат и научно да обработват емпирични резултати от анкетно проучване;
- Да ползват специализиран софтуер;
- Да дефинират визия и приоритети за състоянието на околната среда на определена територия (община, област, район).

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
	Лекции	
1.	<p>Географска същност на взаимодействието “Природа-общество”</p> <p>1. Предмет и задачи на лекционния курс “Регионално управление на екологичната политика”. Научна и приложна същност на политиката по опазване на околната среда. Цели на устойчивото и балансираното развитие на територията. Географска и околна среда - развитие, структура и състояние. Природно-социални системи - същност, генезис, развитие, регионалност, самоорганизация. Антропогензация на природната среда. 1 час</p> <p>2. Същност на модела за устойчиво развитие - ООН (1987). Световните конференции - Рио де Жанейро - 1992; Киото - 1997; Стокхолм – 2004 и Париж - 2015. Същност и цели на балансираното и устойчиво развитие на територията. Принципи за устойчиво развитие на територията на Европейския континент - Хановер, Германия (2000 г.). 1 час</p> <p>3. Природно-ресурсен потенциал - основни свойства: ограниченост, изчерпаемост и невъзобновимост. Природни и техногенни рискове в развитието на човешкото общество. Моделите за развитие в докладите на Римския клуб. Регионална структура на природно-ресурсния потенциал в България. 1 час</p>	3 часа

2.	<p>Законодателна основа за опазването на околната среда.</p> <p>4. Законодателството по опазване на околната среда в Европейския съюз - принципи и цели. Законодателството за опазване на околната среда в САЩ, Япония и др. Моделите за развитие на човешката цивилизация в докладите на Римския клуб - Д. Медоуз, Е.Пестел, М.Месарович, Ал. Кинг и Б.Шнайдер. Първата глобална революция - научни идеи и цели. 1 час</p> <p>5. Екологична политика на ЕС, Германия, САЩ, Япония и др. - принципи, цели, регионални модели и управленски практики, стратегическо и оперативно планиране, регионални модели. 1 час</p>	2 часа
3.	<p>Научни подходи и методи за опазване на околната среда. Управленски практики в България</p> <p>6. Система за управление на околната среда в България – организационна структура, стандарти (ISO 14 001). Същност и цели на нормативния (законов) и административния (управленски) подход при опазване на околната среда в България. 1 час</p> <p>7. Национална и регионална структура на геоекOLOGичния мониторинг в България. МОСВ и РИОСВ - цели, функции и управленски политики. 1 час</p> <p>8. Еколого-икономическо райониране на България - принципи, цели и пространствена структура. Критерии и индикатори за еколого-икономическо райониране на националната територия. Регионална екологична ефективност - същност и методи за количествено измерване. Класификация и типология на АТЕ в България. 1 час</p> <p>9. Индустриално-депресивни райони – пространствена идентификация, екологични проблеми , модели на интегрирано управление и устойчиво развитие. 2 часа</p>	5 часа
4.	<p>Оптимизиране на състоянието на околната среда в България</p> <p>10. Принципи, цели и методология за разработване на програми за опазване на околната среда (общинско равнище) в България. 1 час</p> <p>11. Методи за оптимизиране състоянието на околната среда в общините. SWOT и STEP анализи. 1 час</p> <p>12. Видове програми за опазване на околната среда в България. Управление качеството на атмосферния въздух (УКАВ), Управление на твърдите битови отпадъци (УТБО) и др. 1 час</p>	5 часа

	<p>13. Същност, цели и управление на екологичните фондове и програми на ЕС. Влияние върху развитието и териториалната организация на екологичната инфраструктура в България. 1 час</p> <p>14. Основни нормативни изисквания по разработването и реализирането на проекти за управление и опазване на околната среда, финансирани от ЕС. 1 час</p>	
	Упражнения	
1.	<p><i>Семинарни занятия:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Еволюция на концепцията за устойчиво развитие. Регионални закономерности при взаимодействието “общество-природа” 2 часа - Методи за количествено измерване на степента на замърсяване на околната среда 2 часа - Обзор на институционалната и законова рамка на екологичната политика. Инструменти за реализиране на политиките в областта на околната среда. Типология на прилаганите модели за регионално управление на екологичната политика. 2 часа - Основни показатели за измерване на състоянието на околната среда - систематизация и класификации. 2 часа - Антропогенни изменения на ресурси на природната среда - регионални особености. 1 час - управление и устойчиво развитие на индустриално-депресивни райони – екологични, икономически и социални предизвикателства. 1 час 	10 часа
2.	<p><i>Практически занятия</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - картографиране на различни видове екологично депресивни територии - функционални райони (централни високоурбанизирани райони и агломерационни ареали, индустриално-депресивни райони, периферни райони с трансгранично замърсяване и др.) 1 час - изчертаване на картографски и графични материали отразяващи екологичното състояние и териториалната организация на отделни аспекти в процеса на управление на околната среда в избрани АТЕ (общини, области). 1 час - Разработване на примерна общинска програма за опазване на околната среда (ОПООС). 3 часа 	5 часа

Конспект за изпит

№	Въпрос
1.	Научна и приложна същност на регионалната политика за опазване на околната среда - приоритети, цели и задачи.
2.	Географска среда и околна среда - същност и структура. Научните идеи на основните географски школи.
3.	Природно-социални системи - генезис, организация, регионалност. Антропогенизация на природната среда. Природни и техногенни рискове.
4.	Същност и цели на концепцията за устойчиво развитие - ООН 1987 г. Структура и основни акценти в доклада "Нашето общо бъдеще".
5.	Политиката на ООН за опазване на земната природа - решенията на научните конференции в Риу де Жанейро - 1992; Киото - 1997; Стокхолм - 2004. Балансирано екологично развитие на територията - сравнителен анализ.
6.	Принципи и цели на законодателството по опазване на околната среда в Европейския съюз. Устойчиво развитие на територията на Европейския континент - Европейската харта от Хановер - 2000 г.
7.	Природно-ресурсен потенциал - структура, класификации и основни свойства - ограниченост, изчерпаемост и невъзобновимост.
8.	Регионална структура на природно-ресурсния потенциал в България.
9.	Екологичната политика на Германия, САЩ, Япония и др. - регионални модели и управленски практики.
10.	Регионалното управление и опазване на околната среда в България – същност, подходи, стандарти.
11.	Национална и регионална структура на геоекологичния мониторинг в България. Подходи за разработване и цели на ОВОС.
12.	Еколого-икономическо райониране на България - критерии, индикатори и пространствена структура.
13.	Показатели за измерване на състоянието на околната среда - систематизация и класификации. Регионална екологична ефективност. Методи за изследване и оптимизиране състоянието на околната среда. SWOT и STEP анализи.
14.	Програми за опазване на околната среда в България - управление качеството на водите, управление качеството на атмосферния въздух, управление на твърдите битови отпадъци.
15.	Същност, цели и управление на екологичните фондове и програми на ЕС. Влияние върху развитието и териториалната организация на екологичната инфраструктура в България.
16.	Индустриално-депресивни райони – пространствена идентификация, екологични проблеми, модели на интегрирано управление и устойчиво развитие.
17.	Общински програми за опазване на околната среда в България - принципи, цели, структура.

Библиография

Основна:

1. Акимова, Т.А., В.В. Хаскин. Основы экоразвития. - М., 1994.
2. Арманд А. Д., Самоорганизация и саморегулирование географических систем, М., Наука, 1988, 264 с.
3. География на България. Т. 1 Физическа география. – С., БАН, 1982; Т. 2 Икономическа география. – С., БАН, 1981; Т. 3 Физикогеографско и икономгеографско райониране на България. – С., БАН, 1989.
4. Генешки, М., Л. Георгиев. Регионална икономика. – С., 1995.
5. Димов, Н. Теоретични проблеми на регионалното управление на екологичната политика. - В: Сб. Геоекология. - С., 1994.
6. Добрев, Д. Устойчиво развитие на общините чрез използване на предприемачески програми и фондове, Управление и устойчиво развитие, София, ЛТУ, 2005, бр. 1-2
7. Екологични проблеми на територията на Република България. - С., МТРС-НЦТРЖП, 1995.
8. Илиева, Л. Управление на околната Среда. - С., Тилиа, 1999.
9. Карастоянов, Ст., П. Петров. Съвременна структура на географските науки. – Обучението по география, 1994, № 1.
10. Костов, Д. Горско и природозащитно право, София, Сиела, 1998
11. Костов, Г., Т. Атанасова, Н. Костадинова, Р. Отузбиров, Г. Желязков, Устойчиво развитие на регион Стара Загора: анализ на състоянието и тенденции, Управление и устойчиво развитие, София, ЛТУ, 2004
12. Кошкарев, А., В.Караскин. Региональные геоинформационные системы. - М.,1987.
13. Маринов, Хр. Икономически анализ на населението, околната среда и отраслите. – С., НИ, 1975.
14. Михайлов, Г. Екология, настояще и бъдеще, София, 1996
15. Наумова, С. Европейската екологична политика и предизвикателствата пред сигурността, Научни трудове на Русенския университет – 2013, том 521 серия 7
16. Нашето общо бъдеще. - С., Техника, 1989.
17. Нашето въздействие. - Фондация “Тайм-Екопроекти”.
18. Минц, А.А. Экономическая оценка естественных ресурсов. – М., 1970.
19. Патарчанов, Пл., Индустриално-депресивни райони. С., 2017.
20. Патарчанов, Пл., Ем. Патарчанова, Класификация на проблемните територии в Югозападна България, ГСУ, ГГФ. Кн.2-География, т.91, 2001 г. с.251-262.
21. Патарчанов, Пл. Теоретико – методологични основи и развитие на регионалните географски изследвания. ГСУ, ГГФ, кн. 2 - География, т. 98, 2007.
22. Патарчанов, Пл. Проблеми на локалното развитие на малките общини и селища. ГСУ, кн. География, Т. 108 , София, 2015.
23. Програма за управление на отпадъците - община Бургас, 1998-2008 г. - Бургас, 1998.
24. Прокопов, Цв., Д. Танева, Екологично законодателство и норми, Пловдив, 2015
25. Реймерс, Н.Ф. Природопользование. - М., Мысль, 1990.

26. Тейяр де Шарден, П. Феномен човека. - М., Прогресс, 1987.
27. Теоретични проблеми на географското познание. - В.Търново, 1994.
28. Тихомиров, Н.П. Социално-економическите проблеми зашита на природата. – М. Екология, 1992.
29. Узунов, Б. Управление на опазването на околната среда. - Благоевград, 1991.
30. Янев, Д., С. Георгиев, Екологичното законодателство – възможност и средства за устойчиво развитие, Управление и устойчиво развитие, София, ЛТУ, 2003, бр.3-4
29. Промисленост и околна среда. - С., 1993.
30. Попов, Ант., П.Славейков, Ал.Коцев, Ст.Димитров, Кл.Найденев, Енциклопедия България- райони, области, общини, 2010.
31. Чорлей, Р., П.Хагет. Модели в географии. - М., Прогресс, 1971.

Допълнителна:

32. Димов, Н., Географските системи: еволюция, самоорганизация, управление. – В: Теоретични проблеми на географското познание, УИ, В. Търново, 1994
33. Димов, Н., География и теория: еволюция на базови алгоритми. – В: ГСУ, кн. 2- География, т. 102, 2010, с. 131-152
34. Patarchanov P. Global problems – social-economic identifications and possible solutions. First International conference “Human dimension of global change in Bulgaria”. Sofia. Bulgaria. 2004. 83-88.

Дата: 11.01.2018г.

**Съставил: Гл. ас. Д-р Пламен Патарчанов,
гл. ас. д-р Р. Недков**